

Tytuł: Stereotypy i stereotypizowanie oraz ich wpływ na życie nasze oraz na życie innych ludzi

Cele:

Uczniowie zrozumieją, że:

1. Zakładanie z góry, jaki ktoś jest, może prowadzić do stereotypów i ferowania niesprawiedliwych ocen zarówno o pojedynczych osobach jak i o grupach
2. Stereotypy i uprzedzenia mają wpływ na nasze życie

Materiały:

- Biały papier
- Flip chart lub duże arkusze papieru
- Pisaki
- Brystol, nożyczki, taśma klejąca, klej, stare czasopisma itp.
- Weź zadanie domowe: „Identyfikowanie stereotypów w mediach”

Procedura

1. Rozpocznij dyskusję z uczniami, w jaki sposób ludzie zwykle używają etykiet lub kategorii do opisywania innych i jaki związek te charakterystyki mają z ubraniem, wyglądem, sposobem, w jaki osoby mówią lub z tym do jakiej grupy dana osoba należy. Wyłumacz uczniom, że kategoryzowanie rzeczy czy osób jest naturalnym sposobem działania ludzi; często kategoryzujemy ludzi, których nawet nie znamy.
2. Przeprowadź z uczniami „burzę mózgów” dotycząca kategorii według jakich grupuje się społeczność szkolną np. „jajcarze” czy „kujony”. Zapisz na tablicy każdą wymienioną przez uczniów kategorię, a następnie postarajcie się wspólnie zawęzić tę listę do pięciu największych kategorii.
3. Zapisz te pięć kategorii na oddzielnych arkuszach papieru i rozwieś w sali. Daj klasie 10-15 minut, aby przeszli się do wszystkich plakatów i zapisali na nich wszystkie cechy kojarzące im się z daną kategorią. Uprzedź uczniów, aby wpisywali tylko nowe cechy na listy.
4. Kiedy uczniowie zakończą wpisywanie, poproś ich, aby przyjrzeni się i przez chwilę zastanowili nad cechami wpisanymi na każdym plakacie. Użyj następujących pytań, które pomogą Ci poprowadzić dyskusję na temat tego, co zostało zapisane:
 - Czy te opisy pasują do wszystkich członków grupy?
 - Czy wszyscy ludzie mają podobne wyobrażenia - przeświadczenia na temat tych grup? Dlaczego lub dlaczego nie?
 - Czy tego typu określenia mówią nam coś rzeczywiście prawdziwego o kategoryzowanych osobach?

- Jak tego rodzaju określanie ludzi wpływa na wasze zachowania w stosunku do innych?
5. Teraz pomóż uczniom w zdefiniowaniu słowa stereotyp. Wyjaśnij, że jeśli oceniamy z góry całą grupę ludzi, to te założenia stają się stereotypami. Kiedy założenia i stereotypy mają wpływ na nasze postawy, to wtedy zauważymy, że czasem będzie nam trudno sprawiedliwie ocenić jakąś osobę lub zdarzenie. Taki wpływ na naszą
 6. Przyjrzyjcie się jeszcze raz cechom zapisanym na plakatach i skoncentruj klasową dyskusję wokół następujących pytań: Czy te określenia opisują stereotypy? Jak mogą one szkodzić lub krzywdzić ludzi?
 7. **Dzień 2: Stereotypy rasowe**
Zacznij od dyskusji o koncepcji rasy i pochodzenia etnicznego. Napisz każde z tych pojęć na tablicy lub dużym arkuszu papieru i poproś uczniów, żeby sporządzili listę atrybutów związanych z obydwoma pojęciami. Zapisuj ich wypowiedzi. Następnie poproś uczniów, aby wymienili 5 różnych ras lub grup etnicznych.
 8. Przygotuj pięć dużych arkuszy papieru. Na górze każdego z nich napisz nazwę jednej grupy spośród wymienionych przez uczniów.
 9. Podziel klasę na pięć grup i daj każdemu uczniowi pisak.
 10. Rozdaj każdej grupie po jednym z 5 arkuszy. Poproś ich, aby na swoim arkuszu wpisali jak najwięcej stereotypów powtarzanych na temat grupy wymienionej w nagłówku swojego arkusza. Daj uczniom trzy minuty, aby zakończyli pracę. Zwróć uwagę na to, aby uczniowie wpisywali stereotypy, które słyszeli, nie koniecznie muszą w nie wierzyć.
 11. Kiedy uczniowie skończą, poproś ich, aby oddali swój papier grupie, która siedzi po ich prawej stronie, tak żeby kolejna grupa mogła dopisać swoje stereotypy do ich listy. Ćwiczenie trwa dotąd dopóki wszystkie grupy nie wpiszą się na wszystkich arkuszach.
 12. Powieś plakaty w klasie i daj uczniom kilka minut na przeczytanie ich treści.
 13. Zakończ lekcję dyskusją o tym ćwiczeniu, zadając uczniom następujące pytania:
 - Jak się czujecie widząc stereotypy zapisane na plakatach?
 - Do jakich refleksji skłania Cię ta lista stereotypów?
 (Należy być czujnym, gdyż uczniowie mogą zapisywać zarówno negatywne jak i pozytywne stereotypy, zupełnie różne stereotypy na temat tej samej grupy lub te same stereotypy dotyczące różnych grup.)
 - Czy widzieliście gdzieś wizualne przedstawienia tych stereotypów, np. w programach telewizyjny, w filmach, czasopismach, książkach?
 - Jak myślicie, czy stereotypy mogą powodować niewłaściwe zachowania jednych ludzi wobec innych?
 14. **Dzień 3: Doświadczenie uprzedzeń** Przed rozpoczęciem lekcji powieś w klasie dziesięć arkuszy papieru, które zostały stworzone przez uczniów podczas poprzednich zajęć.
 15. Poproś uczniów, aby przez 15-20 minut napisali, czy spotkali się kiedyś z ludzkimi uprzedzeniami. Powiedz uczniom, aby nie podpisywali swoich prac. Uczniowie mogą

przecież opisać wypadki, kiedy sami stali się ofiarami uprzedzeń lub kiedy byli świadkami uprzedzeń.

16. Podaj uczniom następujące polecenie: „Pomyślcie o sytuacji, kiedy ktoś rzucił niesprawiedliwy komentarz w stosunku do Ciebie lub był do Ciebie uprzedzony z powodu twojego wieku, koloru skóry, twojego ubioru, twojej płci, sposobu

wypowiadania się, miejsca zamieszkania, sytuacji finansowej twojej rodziny lub innych powodów.

17. Poproś uczniów, aby, zanim zaczną pisać, zastanowili się nad następującymi pytaniami:
- Skąd widziałeś/aś, że zostałeś/aś niesprawiedliwie oceniony/a?
 - Jakiego rodzaju słowa lub zachowania były do ciebie w związku z tym adresowane?
 - Dlaczego, twoim zdaniem te sądy były skierowane do ciebie?
 - Co wtedy czułeś/aś?
 - Jak według ciebie powinien(eś/aś być potraktowany/a w takiej sytuacji?
18. Kiedy uczniowie skończą pisać poproś ich, aby oddali Tobie swoje wypracowania. Pomieszaj je i rozdaj uczniom ponownie, ale tak, aby nikt nie dostał swojego tekstu. Daj uczniom czas, aby przeczytali osobiste wypowiedzi swoich kolegów z klasy.
19. Poproś uczniów, aby stworzyli kolaże z plakatów zrobionych w poprzednich dniach, ze spisanych przez uczniów osobistych historii, z obrazków i innych dzieł sztuki, które ilustrują, jakie uczucia powodują u nich uprzedzenia i stereotypy. Do stworzenia tych kolaży rozdaj uczniom: czasopisma, brystol, farby, mazaki, klej i nożyczki.
20. Jako pracę domową rozdaj uczniom arkusz „Identyfikowanie stereotypów w mediach” i poleć uczniom, aby przez następne kilka dni używali tego arkusza do zapisków związanych z ich obserwacjami poczynionymi po obejrzeniu programów telewizyjnych, reklam czy filmów. Uczniowie powinni zapisać tytuł programu, filmu czy reklamowanego produktu, grupę, która była w danym wypadku ofiarą stereotypów, jaki to był stereotyp i swoje uczucia związane z oglądaniem danego programu. Wyjaśnij uczniom, że to ćwiczenie wcale nie jest takie łatwe na jakie wygląda; wielu z nas jest już tak przyzwyczajonych do oglądania niektórych stereotypów, że nawet ich nie zauważamy. Namów uczniów, aby szukali wzorców, które występują w oglądanych przez nich programach.

ADAPTACJE

Młodszy uczniowie mogą jeszcze nie rozumieć koncepcji rasy czy pochodzenia etnicznego, które funkcjonują w społeczeństwie. Jakkolwiek można ich zaznajomić z ideą kategoryzowania, wyrażania sądów i stereotypizowania poprzez zagadnienie uprzedzeń płciowych i można to zrobić w ciągu jednych zajęć. Zawężcie kategorie w tym ćwiczeniu do chłopców i dziewczynek i przeprowadź z uczniami burzę mózgów, z której powstanie lista cech związanych z grupą, do której należą. Wypracuj z uczniami definicję uprzedzenia używając przykładów z listy stworzonej przez uczniów podczas burzy mózgów. Uczniowie powinni wykonać część ćwiczenia dotyczącego pisania o ich własnych uczuciach – dotyczącą ich odczuć związanych z sytuacją, kiedy wyrażano o nich uprzedzone sądy w związku z ich płcią. Następnie uczniowie mogą stworzyć kolaż, który połączy plakaty dotyczące uprzedzeń związanych z płcią, opisów ich własnych uczuć i czasopism i folderów reklamowych. Pytania do dyskusji

1. Czym są stereotypy i jaki wpływ mają one na życie ludzi?
2. Pomyślcie o wydarzeniach historycznych, które były wynikiem stereotypów lub uprzedzeń?

3. Jak ludzie uczą się stereotypów? Jak się ich oduczyć?
4. Jak media (gazety, telewizja, filmy) mogą pomóc w redukowaniu stereotypów?
5. Czy uważasz, że niektóre grupy są bardziej narażone na bycie obiektem stereotypów, a inne mniej? Jeżeli tak, to dlaczego?
6. Co indywidualne osoby mogą zrobić, aby zredukować uprzedzenia i stereotypy?

EWALUACJA

Zajęcia te mają na celu zredukowanie u uczniów tworzenia przesądów dotyczących nowych rzeczy, czego efekty są bardzo trudne do oceny według tradycyjnych szkolnych metod. Nauczyciele powinni przede wszystkim oceniać zaangażowanie uczniów w zajęcia, ich otwartość na uczenie się czegoś nowego i ich poziom empatii w stosunku do obiektów uprzedzeń i stereotypów. Ważne jest aby podstawowe przesłanie tych zajęć – wolność od stereotypów i uprzedzeń oraz skupienie się na unikalności każdej osoby – były obecne na zajęciach przez cały rok szkolny. Zmianę postaw dotyczących uprzedzeń wymaga stałej kontynuacji pracy nad tym zagadnieniem.